

ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ТА ЙОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ

Шароватова О.П., к.пед.н., доцент,

Морозов А.І., к.т.н., доцент

Національний університет цивільного захисту України

Вирішення проблем подальшого забруднення навколишнього середовища - повітря, природних вод, ґрунту - для України залишається гостро актуальним [1].

За даними ВООЗ, забруднення повітря є одним з основних факторів ризику для здоров'я, пов'язаних із навколишнім середовищем, як у тривалій, так і у короткостроковій перспективі. Основними джерелами забруднення є транспорт, побутові та промислові відходи. Неefективне поводження з відходами спричиняє розширення звалищ. Більша частина відходів і забруднень в Україні утворюється в містах. Основними забруднювачами ґрунтів стають метали та їх сполуки, радіоактивні елементи, а також добрива і пестициди.

Тож, забруднення повітря негативно впливає як на чоловіків, так і на жінок, знижуючи якість та тривалість життя. У той же час забруднене повітря має непропорційний негативний ефект на жінок та дівчат. Мікрочастинки, які потрапляють у повітря через вихлопні гази, в результаті горіння сухої трави або твердого палива для обігріву можуть викликати передчасні пологи. На додачу, різні види смогу негативно впливають на врожай, що у свою чергу провокує підвищення цін. Ураховуючи той факт, що жінки заробляють менше за чоловіків, будь-яке підвищення цін рухає до харчової незабезпеченості господарства, очолювані жінками, швидше за ті, які очолюють чоловіки [2].

Основним чинником антропогенного навантаження на поверхневі водні ресурси є все ще значні обсяги як споживання води в економічній діяльності, так і скидів забруднених вод, унаслідок чого знижуються санітарно-гігієнічні показники якості води, що погіршує якість сільськогосподарських продуктів харчування, а відтак є небезпечним для здоров'я.

Нестача чистої води ускладнює життя людей, особливо жінок у сільській місцевості. Жінки є основними виробниками сільськогосподарської продукції. Через нерівний розподіл домашніх обов'язків, проблеми з доступом до води також збільшують кількість зусиль та часу, які жінки витрачають на репродуктивну працю. Це у свою чергу зменшує їх можливості навчатися, розвиватися та займатися продуктивними видами праці. Отже, погіршення доступу до чистої води має негативний вплив на економічні можливості жінок, особливо тих, які проживають у сільській місцевості. Відтак, нестача життєво необхідних ресурсів означає погіршення рівня життя, призводить до фінансових втрат, чинить негативний вплив на фізичне та психологічне здоров'я.

Державою вживаються певні заходи щодо зменшення шкідливих промислових викидів у навколишнє природне середовище, але цього поки що недостатньо. Кожна людина повинна сама піклуватися про довкілля і своє здоров'я. Україна на найвищому політичному рівні вже дослалася до Європейської «зеленої» угоди та синхронізує свої політики з її цілями. Серед них і створення нових лісів як потужний засіб боротьби зі зміною клімату та запобігання деградації ґрунтів, забрудненню та обміліттю рік, опустелюванню, сприяння збереженню біорізноманіття.

Жінки в Україні беруть активну участь у боротьбі за збереження навколишнього середовища. Зокрема, серед найперспективніших проєктів за участю

жінок є проекти з розвитку навколишнього середовища, створення зручної прозорої системи збору сортування та продовження життєвого циклу предметів одягу, взуття та аксесуарів з метою вирішення проблеми накопичення текстильного сміття; розвитку екохабів. Тривають проекти з популяризації сортування відходів, відповідального споживання та життя у стилі zero waste (нуль відходів). Реалізуються проекти та є конкретні досягнення в галузі збереження біорізноманіття, висадки лісів, парків і скверів, вирішення проблем безпритульних тварин тощо [3].

Усе вищезазначене знаходить своє віддзеркалення при підготовці в Національному університеті цивільного захисту України майбутніх фахівців у межах реалізації освітньо-професійних програм різних спеціальностей із формуванням у них відповідних компетентностей, які є основою освітнього компонента «Гендерні основи безпеки та професійної діяльності».

Пропонована для вивчення тематика, поряд із питаннями особливостей гендерної рівності, гендерних аспектів безпеки професійної діяльності, насилля в сім'ї і на робочому місці, інтегрування рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сектор безпеки і оборони України, розкриває і гендерний паритет у сфері охорони навколишнього середовища, що деталізується через такі проблемні питання, як: гендер і довкілля; гендер-екологія-здоров'я; гендерна перспектива сфери захисту довкілля в Україні; гендерні аспекти екологічного активізму тощо. Будучи закладом вищої освіти з особливими умовами навчання, НУЦЗ України створює та поширює знання у природничій, технічній і гуманітарній наукових сферах, пов'язаних із цивільним захистом населення і територій України [4].

Отже, дослідження відмінностей впливу проблем навколишнього середовища на жінок та чоловіків набуває дедалі більшого значення через зміни в підходах до економічної діяльності, зміни соціальних стандартів і цінностей, урбанізацію на глобальному та місцевому рівнях. Однією з ключових складових зменшення негативного впливу забрудненого довкілля є гендерна рівність і справедливий підхід під час реалізації політик і заходів у цій сфері. Оцінка гендерного впливу відіграє вирішальну роль у розумінні того, як політика та законодавство щодо кліматичних змін, охорони довкілля та енергетики впливають на жінок і чоловіків, хлопців і дівчат; та чи є справедливим розподіл коштів для мінімізації негативного впливу. Досліджуючи гендерну складову сталого розвитку, можна уявити майбутнє, яке матиме людство, і досягти відчутних змін у житті людей в усьому світі, дбаючи при цьому про навколишнє середовище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колодій М. Гендерний підхід та довкілля: практичний посібник / М. Колодій [за заг. ред. О. Кравченко]. Львів: «Манускрипт», 2021. 72 с.
2. Кошовська Н., Ліушан М. Гендерна перспектива сфери захисту довкілля в Україні / Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. К., 2022. 44 с.
3. Жінки, які створюють нове завтра. URL: <https://www.yves-rocher.ua/actbeautiful/women-who-create-new-tomorrow>.
4. Шароватова О.П., Морозов А.І. Гендерні основи безпеки та професійної діяльності в контексті підготовки майбутніх фахівців-екологів. *Problems of Emergency Situations: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Харків: Національний університет цивільного захисту України, 2023. С. 438–439.